

چرا بررسی علایق شغلی دانش آموزان اهمیت دارد؟

هنجاریابی مقیاس ترجیح شغلی آمپاتی و پل

آرش محرمی

کارشناس ارشد مشاوره و عضو تخصصی هسته مشاوره اداره آموزش و پرورش خدابنده - زنجان

دکتر ابوالفضل کرمی

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

چکیده

این پژوهش به منظور هنجاریابی و تعیین عوامل سازنده مقیاس ترجیح شغلی آچالا آمپاتی و ماری پل انجام گردید تا ابزاری جهت سنجش ترجیحات شغلی دانش آموزان سال اول دبیرستان به دست آید. برای این منظور از بین جامعه آماری که کلیه دانش آموزان سال اول متوسطه استان زنجان در سال تحصیلی ۸۹ - ۸۸ بودند. تعداد ۴۹۴ نفر به عنوان نمونه با روش نمونه گیری خوشه ای تصادفی انتخاب شدند و مقیاس ترجیح شغلی آمپاتی و پل در مورد آن ها اجرا شد. تعداد سؤال های این مقیاس ۱۷۶ عنوان شغل بود که البته با توجه به بار فرهنگی سه عنوان از مشاغل مقیاس حذف گردید و مقیاس ۱۷۳ سؤالی اجرا گردید. ضریب پایایی با روش آلفای کرونباخ برای این مقیاس محاسبه شد که برای کل مقیاس ۰/۸۳۳ به دست آمد. آلفای کرونباخ برای مقوله های ۳۰ گانه بین ۰/۷۳۶ و ۰/۹۰ به دست آمد که از نظر آماری معنادار است. برای بررسی روایی از روایی

محتوایی، روایی ملاکی و روایی سازه استفاده شد. برای بررسی روایی محتوایی از نظر صاحب نظران و متخصصان روان شناسی و مشاوره استفاده گردید، در مورد روایی ملاکی نیز رابطه آن با رغبت سنج هالند بررسی شد و رابطه معنادار به دست آمد و برای تعیین روایی سازه نیز از تحلیل عاملی استفاده شد. برای اطمینان نسبت به کفایت نمونه برداری و صفر نبودن همبستگی داده ها، آزمون KMO محاسبه شد، که برابر با ۰/۹۴۷ و آزمون بارتلت نیز معنادار شد. لذا اجرای تحلیل عاملی مناسب دیده شد و مورد استفاده قرار گرفت. در پایان مشخص گردید که بین ترجیحات شغلی دختران و پسران در مشاغل مثل پزشکی و مهندسی تفاوت معناداری وجود ندارد و در بسیاری از مشاغل از جمله مشاغل خدماتی و حمل و نقل و هنری تفاوت معنادار بود.

کلیدواژه ها: هنجاریابی، مقیاس ترجیح شغلی، آمپاتی و پل، اول دبیرستان

مقدمه

در عصر حاضر، نمی توان منکر این واقعیت شد که شغل یکی از مهم ترین عوامل شکل گیری شخصیت اجتماعی و هویت فرد است. معمولاً وقتی پرسیده می شود آن شخص کیست؟ پاسخ می شنویم که، برای مثال: یک کارگر است؛ یک پزشک است؛ یک معلم است؛ یک راننده است؛ یک هنرمند است... همین کار اطلاعات زیادی در مورد شخصیت یک فرد به دیگران می دهد. از این روست که تصمیم گیری های تحصیلی - شغلی از اهمیت خاصی برخوردارند.

ثورندایک (۱۹۱۲) اولین کسی بود که مطالعه علایق شغلی را در آمریکا آغاز کرد (گاسر، ۲۰۰۵) و پس از آن بود که در دهه ۱۹۲۰ سنجش علایق با یک انفجار و جهش روبه رو شد (بتس وورث و فواید^۱، ۱۹۹۷). استرانگ^۲ نیز اولین کسی بود که پرسش نامه علایق شغلی را در سال ۱۹۲۷ منتشر کرد که SVIB^۳ نامیده شد (دونای^۴، ۱۹۹۷؛ اسکالارد^۵، ۲۰۰۷؛ کار^۶، ۲۰۰۸).

استرانگ (۱۹۴۳) ثابت کرد که علایق افرادی که در یک گروه شغلی قرار دارند با گروه های شغلی دیگر تفاوت دارد. مثلاً هنرمندان

علائق کاملاً متفاوتی با حسابداران دارند. همچنین استرانگ بر این باور بود که علائق شغلی افراد در طول عمر آن‌ها تقریباً ثابت می‌ماند و این حقیقت باعث ماندگاری و پایایی سنجش‌های علائق می‌شود. وی در نوشته‌هایش گزارش کرد که ضریب همبستگی بین علائق در سن ۲۵ سالگی و علائق در سن ۵۵ سالگی ۰/۸۸ می‌باشد (گیسر، ۲۰۰۷).

شفیع‌آبادی (۱۳۸۵) معتقد است که اعمال برنامه‌های راهنمایی و مشاوره تحصیلی و شغلی به‌طور مناسب موجب می‌شود که توزیع دانش‌آموزان به رشته‌های مختلف تحصیلی، چه در دبیرستان و چه در دانشگاه، براساس ویژگی‌های فردی و نیازهای جامعه به‌طور صحیح انجام گیرد. این امر از هدر رفتن سرمایه‌های ملی کشور و اتلاف فرصت‌ها و در نهایت از تورم و کمبود در برخی رشته‌های تحصیلی و ایجاد مشکلات شغلی پیشگیری می‌کند.

یکی از عوامل مؤثر در موفقیت در هر شغلی داشتن رغبت است و رغبت‌ها مهم‌ترین عامل در انتخاب شغل به حساب می‌آیند. البته با افزایش سن و تکامل انسان معمولاً رغبت‌ها فرم واقعی‌تری به خود می‌گیرند و انتخاب فرد بیشتر به واقعیت نزدیک می‌شود، همچنین لازمه تمام انتخاب‌های مناسب شغلی وجود ترجیح شغلی است و در واقع انسان اول شغلی را ترجیح می‌دهد و سپس آن را انتخاب می‌کند، برای این منظور می‌توان از خود فرد کمک گرفت (شفیع‌آبادی، ۱۳۸۴).

همچنان‌که هالند (۱۹۶۶) بهترین روش برای پیش‌بینی شغل را پرسش از فرد در مورد ترجیح‌های شغلی‌اش می‌داند (نقل از شفیع‌آبادی، ۱۳۸۴)، در اختیار داشتن ابزار خودسنجی مناسب ضرورت پیدا می‌کند. مخصوصاً در مدارس متوسطه برای اینکه دانش‌آموزان سال اول به رشته مناسب تحصیلی هدایت شوند لازم است این امر در کنار پرداختن به دروس دیگر جدی گرفته شود. پرواضح است که سنجش علائق و گرایش‌ها یکی از وظایف مهم راهنمایی و مشاوره، هم در مدارس و دانشگاه‌ها و هم در محیط‌های شغلی است؛ و ما برای علمی‌تر بودن این امر نیاز داریم که همیشه از آزمون‌ها و تست‌های جدیدتر و به روزتر استفاده کنیم.

این امری مسلّم است که هر فردی نمی‌تواند در هر زمان و در همه‌جا آن‌طور که می‌خواهد باشد و هر چه می‌خواهد انجام دهد. اما این واقعیت اغلب فراموش می‌شود انتقال خود به هر شغلی نیازمند داشتن استعدادهای عمومی و اختصاصی است و هر اندازه شغل تخصصی‌تر باشد به همان‌اندازه تعداد استعدادهای اختصاصی لازم افزایش خواهد یافت یا لاقلاً این استعدادها محدودتر خواهد شد. همچنین شناخت صحیح مشاغل و کمک به افراد در انتخاب شغلی که با استعدادها و علائق آن‌ها سازگارتر است از وظایف مهم راهنمایی و مشاوره شغلی است (گنجی، ۱۳۸۳).

بنابراین از آنجا که انتخاب شغل اهمیت خاصی در زندگی انسان دارد، به توجه خاصی هم نیاز دارد. ریشه انتخاب شغل رشته تحصیلی است، زیرا امروزه مشاغل تخصصی‌تر شده و تحصیل زمینه‌ساز شغل است. پس دقت در انتخاب رشته تحصیلی وضعیت شغلی فرد را تعیین می‌کند. اگر شغل درست انتخاب شود هم نیازهای روانی فرد

را برآورده می‌سازد و هم رضایت او را فراهم می‌کند، و هم در زندگی خانوادگی، ازدواج، انتخاب دوستان، وضعیت اجتماعی و اقتصادی و نظام ارزشی تأثیرات مثبتی می‌گذارد (رئوفی و ثنائی، ۱۳۷۴).

حاجی صادقی (۱۳۸۶) به هنجاریابی رغبت‌سنج چندوجهی در بین دانش‌آموزان پرداخته و ابعاد مختلفی از رغبت‌های دانش‌آموزان را بررسی کرده که یکی از ابعاد آن رغبت شغلی بود. در این تحقیق به ترجیحات شغلی اشاره نشده و هنجاریابی وی برای کل دانش‌آموزان است و اختصاص به پایه خاصی ندارد.

نشانگر مایرز - بریگز MBTI هم که توسط ملیحه جهانیان در سال ۱۳۸۵ هنجاریابی شده است در مورد کارمندان اجرا شده و ارتباطی به دانش‌آموزان ندارد و همچنین بیشتر به تیپ‌های شخصیتی می‌پردازد و در مورد ترجیحات افراد سخنی به میان نمی‌آورد و بیشترین کاربرد آن در جاییابی افراد در ادارات و مؤسسات است. علاوه بر این اجرا و نمره‌گذاری آن وقت‌گیر بوده و نیاز به هزینه بیشتری نیز دارد.

همچنین تحقیقی که توسط عبادی ۱۳۸۵ انجام گرفت به ساخت و اعتباریابی مقیاس سنجش علائق شغلی پرداخته است و اشاره‌ای به دانش‌آموزان سال اول متوسطه ندارد و در مورد ترجیحات شغلی نیز مطلبی عنوان نشده است.

آنچه که محقق را وادار کرد. برای چندمین بار بعد از سال‌ها دوباره این موضوع را مطرح کند ناکارآمدی ابزارهای کنونی در سنجش علائق شغلی دانش‌آموزان، تراکم در برخی رشته‌ها و عدم توزیع متوازن و بی‌توجهی بعضی از دست‌اندرکاران تعلیم‌وتربیت به اهمیت موضوع انتخاب رشته تحصیلی و تبعات آن بود که به‌ویژه در سال‌های اخیر به یکی از مهم‌ترین و استرس‌زاترین دغدغه‌های دانش‌آموزان، خانواده‌ها و نظام آموزشی تبدیل شده است. در دو سه سال اخیر با توجه به تغییر نظام آموزشی ما، موضوع هدایت تحصیلی یکی از پرچالش‌ترین برنامه‌های آموزش و پرورش است که ابهامات زیادی نیز دارد.

هدف از طرح این موضوع و معرفی یک پرسش‌نامه برای ترجیحات شغلی، البته در کنار دیگر آزمون‌های معتبر علمی، کمک به رهایی دانش‌آموزان از سردرگمی و هدایت علمی و معتبر آن‌ها به رشته‌های تحصیلی است. البته با توجه به گستردگی مشاغل می‌توان در مورد مشاغل مطرح در این مقیاس تجدیدنظرهایی انجام داد و به مشاغل مطروحه غنای بیشتری بخشید یکی از مزایای مقیاس موجود سادگی اجرا، نمره‌گذاری و تفسیر آن می‌باشد. با توجه به آنچه ذکر شد، این تحقیق قصد دارد به سؤالات زیر پاسخ دهد:

۱. آیا مقیاس ترجیح شغلی آمپاتی و پل از پایایی قابل قبولی برخوردار است؟
۲. آیا مقیاس ترجیح شغلی آمپاتی و پل از روایی قابل قبولی برخوردار است؟
۳. عوامل سازنده مقیاس ترجیح شغلی آمپاتی و پل کدامند؟
۴. نرم‌های مقیاس ترجیح شغلی آمپاتی و پل کدامند؟
۵. آیا بین ترجیحات شغلی دختران و پسران تفاوت وجود دارد؟

روش پژوهش

روش این تحقیق از نوع پیمایشی و هنجاریابی است. جامعه آماری پژوهش را دانش‌آموزانی تشکیل دادند که در سال تحصیلی ۸۹-۸۸ در پایه اول دبیرستان در استان زنجان مشغول به تحصیل بودند و تعداد ۱۷۲۵۵ نفر بود؛ از این تعداد ۷۵۰۰ نفر دختر و ۹۷۵۵ نفر پسر بودند. از این جامعه ۵۱۰ نفر به روش خوشه‌ای چند مرحله‌ای و تصادفی ساده به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. (۲۸۵ نفر پسر و ۲۲۵ نفر دختر) از کل پرسش‌نامه‌های توزیع شده و پاسخ داده شده تعداد ۱۶ پرسش‌نامه به‌دلیل ناقص بودن از نمونه حذف شد و تعداد واقعی نمونه به ۴۹۴ نفر رسید. ابزار سنجش در این تحقیق مقیاس ترجیح شغلی^۸ آمپاتی و پل بود. هدف از ساخت این مقیاس، سنجش علایق شغلی مخاطبینش بوده و توسط آمپاتی و پل^۹ در سال ۱۹۸۸ در دانشگاه بنگلور کشور هندوستان ساخته شده است و برای مشاوره شغلی پرسش‌نامه‌ای بسیار مناسب و جامع است. مخاطبان پرسش‌نامه افراد بزرگ‌تر از ۱۰ سال هستند. این مقیاس دارای ۱۷۶ عنوان شغل است که در ۳۰ مقوله (گروه شغلی) طبقه‌بندی شده است. این ۳۰ طبقه براساس کتاب عنوان‌ها و کدها^{۱۰} (۱۹۷۲) که توسط دفتر بین‌المللی کار^{۱۱} در ژنو چاپ شده، انتخاب شده‌اند. پاسخ‌دهی به پرسش‌نامه در طیف لیکرت ۷ قسمتی که از «بسیار زیاد بدم می‌آید» تا «بسیار زیاد دوست دارم» تغییر می‌کند، امکان‌پذیر است. زمان مورد نیاز برای اجرا ۴۰ الی ۶۰ دقیقه می‌باشد.

ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس

پایایی: پایایی باز آزمایی آن برای گروه ۳۰ نفره دانش‌آموزان دبیرستانی با فاصله یک ماه ۹۱/۰٪ گزارش شده است. این در زمانی به دست آمده که میانگین نمرات هر یک از مقولات ۳۰ گانه مبنای همبستگی قرار گرفته‌اند. ضریب همبستگی بازآزمایی برای هر یک از گروه‌های شغلی بین ۳۱/۰٪ تا ۹۸/۰٪ گزارش شده است (پل، ۱۹۸۸).
روایی: تفاوت‌های گروهی معنادار با توجه به سن (دانش‌آموزان کلاس ۸ با دانش‌آموزان کلاس ۱۰)، دانش‌آموزان دختر و پسر و دانش‌آموزان طبقات مختلف اجتماعی - اقتصادی به دست آمده است که حکایت از روایی آزمون دارد (پل، ۱۹۸۸)؛ کتابچه ابزارهای روان‌شناختی و اجتماعی، ص ۲۱۵. پس از جمع‌آوری پرسش‌نامه‌ها، داده‌ها در نرم‌افزار آماری SPSS وارد شد و با استفاده از روش آماری رگرسیون گام‌به‌گام و تحلیل عاملی مورد تحلیل قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش

سؤال اول: آیا مقیاس ترجیح شغلی آمپاتی و پل از پایایی قابل قبولی برخوردار است؟

برای پرسش‌نامه آمپاتی و پل دو نوع ضریب پایایی محاسبه شده است که این دو ضریب، آلفای کرونباخ (همسانی درونی) و ضریب بازآزمایی هستند. آلفای کرونباخ برای هر ۳۰ حوزه شغلی مقیاس آمپاتی و پل محاسبه شد که خلاصه‌ای از یافته‌های آن در جدول ۱ گزارش شده است.

جدول ۱. تعداد سؤالات و آلفای کرونباخ برای هر حوزه شغلی			
ردیف	مشاغل مرتبط با	تعداد سؤال	آلفای کرونباخ
۱	حسابداری	۳	۰/۷۷۰
۲	اجرایی و مدیریتی	۸	۰/۸۳۵
۳	مدیر/ مسئول کشاورزی	۳	۰/۷۹۸
۴	کشاورزی، دامپروری	۷	۰/۸۷۲
۵	تألیف و رسانه	۱۱	۰/۸۶۴
۶	نیروی هوایی یا دریایی	۴	۰/۸۵۱
۷	امور دفتری	۷	۰/۸۲۵
۸	آهنگ‌سازی و بازیگری	۷	۰/۸۲۷
۹	هنر	۵	۰/۸۳۶
۱۰	آشپزی	۶	۰/۸۶۲
۱۱	صنعت	۶	۰/۸۴۲
۱۲	مهندسی	۶	۰/۸۵۵
۱۳	قانون	۲	۰/۸۴۸
۱۴	پزشکی	۸	۰/۹۰۰
۱۵	دانشمندان علوم مختلف	۶	۰/۷۳۶
۱۶	حرفه‌های دیگر	۷	۰/۸۷۷
۱۷	خدمات حفاظتی	۶	۰/۸۰۹
۱۸	کارهای مذهبی	۳	۰/۸۱۶
۱۹	فروش	۸	۰/۸۷۷
۲۰	خدماتی	۹	۰/۸۲۶
۲۱	خدماتی فنی	۸	۰/۷۸۶
۲۲	کارگر با مهارت	۷	۰/۸۴۱
۲۳	دانشمندان علوم اجتماعی	۴	۰/۸۶۸
۲۴	ورزش	۴	۰/۷۹۴
۲۵	تدریس	۶	۰/۷۸۶
۲۶	مخابرات	۳	۰/۸۸۵
۲۷	منسوجات و چرم	۶	۰/۸۶۱
۲۸	تکنسین (کاردانی فنی)	۷	۰/۸۱۶
۲۹	ناظر خدمات حمل‌ونقل	۳	۰/۸۶۶
۳۰	خدمات حمل‌ونقل	۳	۰/۷۹۰

جدول ۲. نتایج بازآزمایی برای حوزه‌های شغلی						
		آزمون		باز آزمون		
مشاغل مرتبط با		M	SD	M	SD	ضریب بازآزمایی
۱ حسابداری	۳/۷۴	۱/۵۵	۳/۴۰	۱/۱۸	(*) ۴۲۹	
۲ اجرایی و مدیریتی	۴/۵۶	۱/۳۵	۴/۳۹	۱/۲۷	(**) ۵۱۷	
۳ مدیر/ مسئول کشاورزی	۳/۴۸	۱/۶۸	۳/۵۱	۱/۵۴	۰/۲۳۳	
۴ کشاورزی، دامپروری	۳/۰۲	۱/۲۱	۲/۶۰	۱/۱۱	۰/۲۰۰	
۵ تألیف و رسانه	۳/۰۴	۰/۹۹	۳/۰۵	۱/۱۲	(**) ۵۰۱	
۶ نیروی هوایی یا دریایی	۵/۰۰	۱/۶۰	۴/۹۵	۱/۵۰	(**) ۶۸۵	
۷ امور دفتری	۳/۶۰	۱/۵۳	۳/۶۷	۱/۲۴	(*) ۴۷۶	
۸ آهنگسازی و بازیگری	۳/۹۰	۱/۲۵	۴/۱۸	۱/۲۷	(**) ۵۹۹	
۹ هنر	۳/۶۳	۱/۳۸	۳/۵۳	۱/۲۶	(**) ۶۱۲	
۱۰ آشپزی	۳/۱۳	۱/۲۹	۲/۷۶	۰/۹۲	(**) ۶۱۷	
۱۱ صنعت	۳/۲۹	۱/۳۲	۲/۷۴	۱/۰۲	۰/۲۶۵	
۱۲ مهندسی	۴/۴۶	۱/۵۸	۴/۶۶	۱/۵۱	(**) ۴۹۷	
۱۳ قانون	۴/۳۸	۲/۰۹	۴/۵۰	۲/۰۹	(**) ۴۱۹	
۱۴ پزشکی	۴/۲۴	۱/۵۴	۴/۵۷	۱/۵۰	۰/۳۶۷	
۱۵ دانشمندان علوم مختلف	۳/۷۴	۱/۱۹	۳/۴۹	۱/۲۶	(**) ۶۰۴	
۱۶ حرفه‌های دیگر	۴/۴۲	۱/۴۷	۴/۴۵	۱/۴۷	(**) ۶۳۴	
۱۷ خدمات حفاظتی	۳/۶۵	۱/۳۱	۳/۶۶	۱/۱۳	(**) ۵۶۵	
۱۸ کارهای مذهبی	۲/۷۱	۱/۵۳	۳/۳۹	۱/۴۱	(**) ۵۰۳	
۱۹ فروش	۳/۱۹	۱/۱۶	۳/۴۰	۱/۱۲	(*) ۳۷۵	
۲۰ خدماتی	۲/۲۹	۱/۱۲	۱/۹۸	۰/۹۳	(**) ۵۱۳	
۲۱ خدماتی فنی	۳/۴۱	۱/۲۸	۳/۰۶	۰/۹۷	(*) ۴۴۸	
۲۲ کارگر با مهارت	۳/۱۵	۱/۲۰	۲/۷۷	۱/۲۱	(**) ۶۱۳	
۲۳ دانشمندان علوم اجتماعی	۳/۳۸	۱/۶۶	۳/۶۷	۱/۵۴	(**) ۵۴۷	
۲۴ ورزش	۴/۷۹	۱/۶۲	۴/۷۱	۱/۳۸	(**) ۷۳۵	
۲۵ تدریس	۴/۱۰	۱/۱۹	۴/۰۵	۱/۳۲	(**) ۷۰۰	
۲۶ مخابرات	۳/۲۷	۱/۵۹	۳/۳۳	۱/۳۰	(*) ۴۵۹	
۲۷ منسوجات و چرم	۲/۵۵	۱/۱۳	۲/۳۱	۰/۹۹	(**) ۷۰۵	
۲۸ تکنسین (کاردان فنی)	۴/۰۸	۱/۵۷	۳/۹۸	۱/۲۶	(**) ۵۵۱	
۲۹ ناظر خدمات حمل‌ونقل	۳/۳۶	۱/۵۳	۲/۸۷	۱/۱۳	(*) ۴۷۳	
۳۰ خدمات حمل‌ونقل	۳/۴۵	۱/۶۴	۲/۸۲	۱/۲۹	(**) ۷۴۶	

همان گونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود حوزه شغلی دانشمندان علوم مختلف با مقدار آلفای کرونباخ ۰/۷۳۶ ضعیف‌ترین و حوزه شغلی پزشکی با مقدار آلفای کرونباخ ۰/۹۰۰ قوی‌ترین مقدار آلفا را در بین حوزه‌های شغلی آمپاتی و پل به دست آورده است.

ضرایب بازآزمایی نیز که از اجرای دوباره آزمون روی یک گروه ۳۰ نفری از آزمودنی‌ها با فاصله زمانی ۱۵ روز اجرا شد، صفر (۰) به دست آمد. تمامی ضرایب به دست آمده نشان‌دهنده اعتبار بازآزمایی مناسب برای این مقیاس نیستند. البته این امر می‌تواند به ماهیت کاربرد این نوع از ضریب اعتبار نیز مربوط باشد.

در جدول ۲ میانگین و انحراف معیار آزمون به همراه ضریب بازآزمایی که براساس همبستگی پیرسون برآورد شده است برای هر حوزه شغلی گزارش شده است. ضرایبی که با (***) گزارش شده است. در سطح ۰/۰۱ معنادار هستند. ضرایبی که با (*) علامت گذاری شده‌اند در سطح ۰/۰۵ معنادار هستند و ضرایب بدون علامت نیز معنادار نمی‌باشند.

در جدول ۲ مشاهده می‌شود که در این پژوهش مشاغل مرتبط با دامپروری، کشاورزی و جنگل‌داری با مقدار ضریب بازآزمایی ۰/۲۰۰ دارای ضعیف‌ترین ضریب بازآزمایی در بین حوزه‌های شغلی شدند. همچنین حوزه شغلی مشاغل مرتبط با حمل‌ونقل با مقدار ضریب بازآزمایی ۰/۷۴۶ که در سطح ۰/۰۱ معنادار است قوی‌ترین ضریب بازآزمایی را به خود اختصاص دادند.

سؤال دوم: آیا مقیاس ترجیح شغلی آمپاتی و پل از روایی قابل قبولی برخوردار است؟

برای پاسخ گویی به این سؤال ابتدا روایی محتوایی آن بررسی شد و پرسش‌نامه‌ها در اختیار ۵ تن از صاحب‌نظران و اساتید روان‌شناسی و مشاوره قرار گرفت. ایشان روایی صوری و منطقی آن را تأیید نمودند و همچنین اساتید راهنما و مشاور نیز این روایی را تأیید کردند. همچنین از روایی ملاکی نیز استفاده شد و رابطه مقیاس آمپاتی و پل با رغبت‌سنج هالند بررسی گردید و رابطه معنادار به دست آمد (ضریب همبستگی ۰/۸۳). و نهایتاً روایی سازه مقیاس بررسی شده است. برای بررسی روایی سازه مقیاس از تحلیل عاملی استفاده شد. برای انجام تحلیل عاملی از تحلیل عاملی اکتشافی با روش مؤلفه‌های اصلی استفاده شده در ابتدا توان تحلیلی عاملی شدن داده‌ها با آزمون KMO مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول ۳ گزارش شده است.

جدول ۳ ضرایب کفایت نمونه‌گیری		
ردیف	شاخص	مقدار
۱	ضریب کفایت نمونه‌گیری	۰/۹۴۷
۲	آزمون بارتلت	۹۱۵۳/۵
۳	درجه آزادی	۴۳۵
۴	سطح معناداری	۰/۰۰۱

باتوجه به اینکه اجرا و نمره‌گذاری این آزمون ساده است همکاران مشاور در مدارس می‌توانند حتی به صورت غیررسمی در جهت شناخت دانش‌آموزان و اولیای آن‌ها و تکمیل فرم نظرخواهی مشاور در فرایند جدید هدایت تحصیلی از آن بهره ببرند

یکی از اولین اقدامات در انجام تحلیل عاملی، تناسب و کفایت تحلیل است. یکی از معروف‌ترین شاخص‌ها که معنادار بودن ماتریس همبستگی متغیرها را تعیین می‌کند اندازه KMO است که شاخص «کفایت نمونه‌برداری» خوانده می‌شود. این شاخص مقادیر همبستگی مشاهده شده را با مقادیر همبستگی جزئی مقایسه می‌کند. کیسر بیان می‌دارد که KMO بزرگ‌تر از ۰/۶۰ برای انجام تحلیل عاملی مناسب است. وی اعلام می‌کند که KMO بزرگ‌تر از ۰/۹ عالی، ۰/۸ شایسته، ۰/۷ مناسب و کمتر از ۰/۵ غیرقابل قبول است (هومن، ۱۳۸۰). همان‌گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌کنید برای ضریب کفایت نمونه‌گیری (KMO) عدد ۰/۹۴۷ به دست آمد که نشان می‌دهد داده‌های جمع‌آوری شده از مقیاس آمپاتی و پل توانایی عالی برای تحلیل عاملی شدن دارد. همچنین آزمون بارتلت در سطح $(p < ۰/۰۰۱)$ معنادار به دست آمد که آن نیز بر تأیید این توانایی می‌افزاید.

سؤال سوم: عوامل سازنده مقیاس ترجیح شغلی آمپاتی و پل کدام است؟

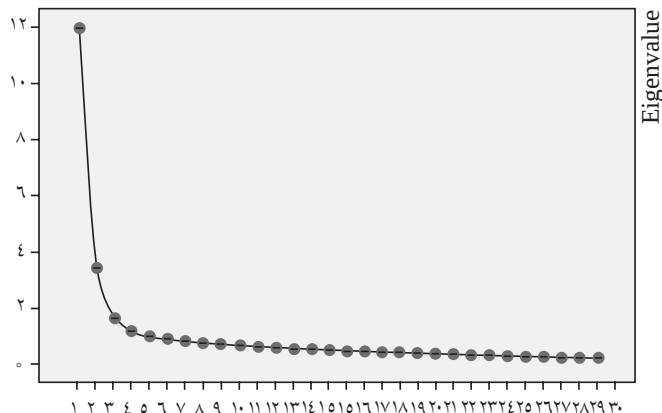
در ادامه، ساختار عاملی مقیاس آمپاتی و پل مورد بررسی قرار گرفت که نتایج این بررسی در قبل و بعد از چرخش واریماکس در جدول ۴ گزارش شده است. برای تحلیل عاملی این مقیاس، با توجه به مشاهده اولیه، دو عامل به‌عنوان پیش‌فرض در نظر گرفته شد و بر همین اساس کلیه محاسبات برآورد شد. و همچنین بارهای عاملی زیر ۰/۵۰ در جدول گزارش نشده‌اند.

در جدول ۴ می‌بینیم که قبل از چرخش، یک عامل غالب وجود داشته است. قبل از چرخش مقدار ویژه عامل اول ۱۱/۴۴ بوده در حالی که در همین مرحله عامل دوم دارای مقدار ویژه ۲/۹۳ است. همچنین در جدول ۴ می‌بینیم که بعد از چرخش، دو عامل هم قدرت وجود داشته است. بعد از چرخش مقدار ویژه عامل اول ۷/۳۶

جدول ۴ - نتایج عامل‌های به‌دست آمده به همراه مقادیر ویژه قبل و بعد از چرخش					
اولیه			بعد از چرخش		
حوزه‌های شغلی	عامل اول	عامل دوم	حوزه‌های شغلی	عامل اول	عامل دوم
فروش	۰/۷۳۷		پزشکی	۰/۷۳۵	
ناظر خدمات حمل‌ونقل	۰/۷۲۸		مهندسی	۰/۷۳۱	
امور دفتری	۰/۷۲۶		تکنسین (کاردان فنی)	۰/۷۱۱	
دانشمندان علوم مختلف	۰/۷۲۵		دانشمندان علوم اجتماعی	۰/۷۰۶	
تکنسین (کاردان فنی)	۰/۷۱۳		نیروی هوایی یا دریایی	۰/۶۹۴	
نیروی هوایی یا دریایی	۰/۶۹۳		حرفه‌های دیگر	۰/۶۹۱	
مشاغل مرتبط خدمات حفاظتی	۰/۶۸۳		مشاغل اجرایی و مدیریتی	۰/۶۸۳	
مشاغل خدماتی فنی	۰/۶۸۳		تألیف و رسانه	۰/۶۳۴	
کارگر با مهارت	۰/۶۷۷		امور دفتری	۰/۵۸۵	
صنعت	۰/۶۷۳		تدریس	۰/۵۷۴	
تألیف و رسانه	۰/۶۶۷		قانون	۰/۵۷۲	
مخابرات	۰/۶۵۵		دانشمندان علوم مختلف	۰/۵۵۰	
مشاغل اجرایی و مدیریتی	۰/۶۵۲		آهنگسازی و بازیگری	۰/۵۱۳	
تدریس	۰/۶۳۶		حسابداری	۰/۵۰۰	
آشپزی	۰/۶۳۲		ورزش	-	
خدمات حمل‌ونقل	۰/۶۲۷		مخابرات	-	
دانشمندان علوم اجتماعی	۰/۶۲۲		هنر	-	
منسوجات و چرم	۰/۵۷۶	۰/۵۲۱-	آشپزی	۰/۷۸۲	
کشاورزی، دامپروری	۰/۵۶۹		منسوجات و چرم	۰/۷۷۵	
مهندسی	۰/۵۶۵		کارگر با مهارت	۰/۷۵۳	
حرفه‌های دیگر	۰/۵۵۵		کشاورزی، دامپروری	۰/۷۵۱	
مدیر/ مسئول کشاورزی	۰/۵۳۹		مشاغل خدماتی	۰/۷۰۳	
آهنگسازی و بازیگری	۰/۵۳۷		خدمات حمل‌ونقل	۰/۷۰۰	
ورزش	۰/۵۳۴		صنعت	۰/۶۹۱	
کارهای مذهبی	۰/۵۱۱		فروش	۰/۶۵۰	
هنر	۰/۵۰۱		مشاغل خدماتی فنی	۰/۶۳۴	
حسابداری	۰/۵۰۱		ناظر خدمات حمل‌ونقل	۰/۵۶۲	
مشاغل خدماتی	-		خدمات حفاظتی	۰/۵۱۵	
قانون	-		مدیر/ مسئول کشاورزی	۰/۵۰۹	
پزشکی	۰/۵۴۴		کارهای مذهبی	-	
مقادیر ویژه	۱۱/۴۴	۲/۹۳	مقادیر ویژه	۷/۳۶	۷/۰۱
واریانس تبیین شده	۳۸/۱۵	۹/۷۷	واریانس تبیین شده	۲۴/۵۴	۲۳/۳۸

جدول ۵- توصیف آماری نمرات هنجار T برای حوزه‌های شغلی آمایاتی و پل				
مشاغل مرتبط با	M	sd	Min	t (Max)
حسابداری	۵۰	۱۰	۳۵	۷۳
مشاغل اجرایی و مدیریتی	۵۰	۱۰	۲۶	۶۹
مدیر/ مسئول مرتبط با کشاورزی	۵۰	۱۰	۳۸	۷۳
کشاورزی، دامپروری، جنگلداری	۵۰	۱۰	۳۹	۸۳
تألیف و رسانه	۵۰	۱۰	۳۲	۷۸
نیروی هوایی یا دریایی	۵۰	۱۰	۳۰	۶۴
امور دفتری	۵۰	۱۰	۳۳	۷۶
آهنگسازی و بازیگری	۵۰	۱۰	۳۲	۹۳
هنر	۵۰	۱۰	۳۳	۶۹
آشپزی	۵۰	۱۰	۴۱	۸۶
صنعت	۵۰	۱۰	۳۹	۸۳
مهندسی	۵۰	۱۰	۲۶	۶۳
قانون	۵۰	۱۰	۳۲	۶۱
پزشکی	۵۰	۱۰	۲۹	۶۴
دانشمندان علوم مختلف	۵۰	۱۰	۳۲	۷۶
حرفه‌های دیگر	۵۰	۱۰	۳۱	۹۰
مشاغل مرتبط با خدمات حفاظتی	۵۰	۱۰	۳۳	۷۳
کارهای مذهبی	۵۰	۱۰	۴۱	۷۶
فروش	۵۰	۱۰	۳۷	۷۹
خدماتی	۵۰	۱۰	۴۱	۹۲
خدماتی فنی	۵۰	۱۰	۳۵	۸۲
کارگر با مهارت	۵۰	۱۰	۳۹	۸۲
دانشمندان علوم اجتماعی	۵۰	۱۰	۳۶	۶۹
ورزش	۵۰	۱۰	۳۰	۹۵
تدریس	۵۰	۱۰	۳۰	۷۱
مخابرات	۵۰	۱۰	۳۹	۷۳
منسوجات و چرم	۵۰	۱۰	۴۱	۹۰
تکنسین (کاردان فنی)	۵۰	۱۰	۳۰	۷۰
ناظر خدمات حمل و نقل	۵۰	۱۰	۳۹	۷۶
خدمات حمل و نقل	۵۰	۱۰	۴۱	۷۸

بوده در حالی که در همین مرحله عامل دوم دارای مقدار ویژه ۱/۰۷ است. وجود دو عامل با نظریه‌های شغلی متناسب‌تر است. در ادامه نمودار اسکری پلات برای مقادیر ویژه هر عامل گزارش شده است. در مورد عوامل سازنده که بعد از چرخش عامل‌ها به‌دست آمد دو

عامل تقریباً مشهود می‌باشد که با اولین نظریات شغلی که دو عامل را می‌پذیرند مطابقت دارد. می‌توان این دو عامل را تحت عنوان کار با ابزار و داده‌ها و کار با اشخاص و افکار نامگذاری کرد که با اولین نظریه‌های شغلی و همچنین طبقه‌بندی انجمن روان‌شناسان آمریکا مطابقت دارد.

سؤال چهارم: نرم‌های مقیاس ترجیح شغلی آمایاتی و پل کدامند؟

در نهایت نمرات هنجار برای هر ۳۰ حوزه شغلی مقیاس آمایاتی و پل برآورد شد. خلاصه‌ای از آمار توصیفی این هنجارهای نمرات T در جدول ۵ ارائه شده است.

سؤال پنجم: آیا بین ترجیحات شغلی دختران و پسران تفاوت وجود دارد؟

برای پاسخ‌گویی به این سؤال میانگین‌های شغلی تمامی حوزه‌های شغلی به تفکیک جنسیت محاسبه شد و در مرحله بعد هر گروه براساس بزرگ‌ترین میانگین‌ها مرتب شدند. نتایج این بررسی در جدول ۶ گزارش شده است.

همان‌گونه که در جدول مشاهده می‌کنید در انتخاب‌های پسران مشاغل مرتبط با مهندسی با میانگین ۴/۹۸ رتبه اول را داشته است. مشاغل مرتبط با ورزش و مشاغل مرتبط با نیروی هوایی نیز با میانگین‌های ۴/۹۳ و ۴/۶۸ رتبه‌های بعدی را به‌دست آورده‌اند. در انتخاب‌های دختران مشاغل مرتبط با قانون با میانگین ۵/۰۴ رتبه اول را داشته است. مشاغل مرتبط با مهندسی و مشاغل مرتبط با پزشکی نیز با میانگین‌های ۴/۷۱ و ۴/۶۲ رتبه‌های بعدی را به‌دست آورده‌اند. در این جدول می‌توان شغل‌های دیگر را تا رتبه دهم مشاهده نمود.

سپس از آزمون تی برای گروه‌های مستقل استفاده شد. بر این اساس بین نمرات دختران و پسران در ۳۰ حوزه شغلی آمایاتی و پل آزمون t اجرا شد که خلاصه‌ای از نتایج آن در جدول ۷ گزارش شده است. در این جدول مقدار تفاوت بین میانگین‌ها (D)؛ مقدار t و سطح

جدول ۶- اولویت‌های شغلی دختران و پسران در زنجان				
ردیف	پسران	دختران		
۱	مشاغل مرتبط با مهندسی	۴/۹۸	مشاغل مرتبط با قانون	۵/۰۴
۲	مشاغل مرتبط با ورزش	۴/۹۳	مشاغل مرتبط با مهندسی	۴/۷۱
۳	مرتبط با نیروی هوایی یا دریایی	۴/۶۸	مشاغل مرتبط با پزشکی	۴/۶۲
۴	مشاغل اجرایی و مدیریتی	۴/۵۰	مشاغل مرتبط با هنر	۴/۲۳
۵	مشاغل مرتبط با پزشکی	۴/۴۷	حرفه‌های دیگر	۴/۱۹
۶	مشاغل مرتبط با قانون	۴/۳۳	مرتبط با نیروی هوایی یا دریایی	۴/۱۸
۷	حرفه‌های دیگر	۴/۲۹	مشاغل اجرایی و مدیریتی	۴/۱۸
۸	تکنسین (کاردان فنی)	۴/۰۹	مشاغل مرتبط با ورزش	۴/۱۶
۹	مرتبط با آهنگسازی و بازیگری	۳/۹۱	مرتبط با آهنگسازی و بازیگری	۴/۱۴
۱۰	مشاغل مرتبط با تدریس	۳/۸۲	مشاغل مرتبط با تدریس	۴/۱۰

از:

۱. ضریب آلفای کرونباخ (همسانی درونی)

۲. ضریب بازآزمایی

ضریب آلفای کرونباخ: با توجه به نتایج گزارش شده در بخش‌های گذشته مقدار آلفای کرونباخ بین ۰/۷۳۶ و ۰/۹۰ و ضریب آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۰/۸۳۳ به دست آمد که از نظر آماری معنادار می‌باشد. حوزه شغلی «دانشمندان علوم مختلف» با مقدار آلفای ۰/۷۳۶ ضعیف‌ترین و حوزه شغلی «پزشکی» با مقدار آلفای ۰/۹۰ قوی‌ترین مقدار آلفا را در بین حوزه‌های شغلی مقیاس آمپاتی و پل به دست آورده‌اند. به نظر می‌رسد دلیل این ترجیح این است که در جامعه امروز به دلیل اهمیت و وجهه اجتماعی مشاغل پزشکی و درآمد نسبتاً بالای آن اکثر دانش‌آموزان به پزشکی علاقه نشان می‌دهند و اغلب کسانی که در رشته تجربی تحصیل می‌کنند اولین انتخابشان شغل پزشکی است، و این دانش‌آموزان نیز از این قاعده مستثنا نبوده‌اند، گرچه ممکن است علایق واقعی دانش‌آموزان بدون تأثیر خانواده و جو اجتماعی چیزی متفاوت باشد.

ضریب بازآزمایی: ضریب بازآزمایی که از اجرای دوباره آزمون بر روی یک گروه ۳۰ نفری از آزمودنی‌ها با فاصله زمانی یک ماه به دست آمد، ۰/۵۱۳ (میانگین گروه‌های ۳۰ گانه) می‌باشد. ضریب بازآزمایی برای تک‌تک مقوله‌ها بین ۰/۲۰۰ و ۰/۷۴۶ به دست آمد. با توجه به نتایج ضریب بازآزمایی ضریب همبستگی در حوزه‌های شغلی پزشکی، کشاورزی/دامداری و مدیر/مسئول کشاورزی معنادار نیست. ضعیف‌ترین ضریب بازآزمایی مربوط به حوزه «دامپروری، کشاورزی و جنگل‌داری» با مقدار ۰/۲۰۰ است و قوی‌ترین ضریب بازآزمایی مربوط به حوزه «خدمات حمل و نقل» با مقدار ۰/۷۴۶ در مقیاس اصلی که در کشور هند و روی ۳۲ نفر از دانش‌آموزان دبیرستانی اجرا شده است ضریب بازآزمایی این مقیاس ۰/۹۱ به دست آمده و برای هر یک از مقوله‌های ۳۰ گانه بین ۰/۳۱ تا ۰/۹۸ گزارش شده است. نتایج به

سال‌ها قبل سیستم آموزشی ما دچار تورم در یک رشته (ریاضی- فیزیک) بود و نتیجه آن هم اکنون بیکاری فارغ‌التحصیلان رشته‌های مهندسی است که متأسفانه در بعضی از شهرها کلاس ریاضی اصلاً تشکیل نمی‌شود. همان معضل امروز برای رشته تجربی تکرار می‌شود و قطعاً اگر این‌گونه ادامه یابد و تراکم روزبه‌روز در رشته تجربی افزایش یابد در آینده بیکاری فارغ‌التحصیلان این رشته نیز دور از انتظار نخواهد بود

معناداری قابل مشاهده است. در این جدول تفاوت‌های معنادار در سطح ۰/۰۵ با یک ستاره (*) و تفاوت‌های معنادار در ۰/۰۱ با دو ستاره (**) علامت‌گذاری شده‌اند. بر این اساس می‌بینیم در مشاغل مانند مشاغل مرتبط با پزشکی، مشاغل مرتبط با علوم مختلف و حرفه‌های دیگر تفاوت معناداری به دست نیامده است. در مقابل بین بسیاری از مشاغل مانند مشاغل مرتبط با کشاورزی، مرتبط با حمل و نقل، مرتبط با فروش، خدماتی فنی و چندین شغل دیگر تفاوت‌های معنادار در سطح $p < 0.001$ وجود دارد. بر این اساس نتیجه می‌گیریم که هنجارهای دختران و پسران در مقیاس ترجیح‌های شغلی آمپاتی و پل متفاوت است و برای آن‌ها جداول جداگانه محاسبه می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

مفهوم علایق شغلی و ترجیحات افراد نسبت به برخی مشاغل، به جهت اهمیت شغل و کار در زندگی انسان‌ها، تحقیقات زیادی را سبب شده و امروزه از مباحث داغ محافل علمی و سیاسی است. در این قسمت به دست‌آوردهای این پژوهش می‌پردازیم:

۱. آیا مقیاس ترجیح شغلی آمپاتی و پل از پایایی قابل قبولی برخوردار است؟

برای این مقیاس دو نوع ضریب پایایی محاسبه شده است که عبارت‌اند

پیشنهاد می‌شود از مقیاس
آمپاتی و پل در هدایت
تحصیلی و تعیین رشته
دانش‌آموزان پایه نهم و
دهم استفاده شود. پیشنهاد
می‌گردد مشاوران عزیز در
مدارس نگرش دانش‌آموزان
را در رابطه با مردانه یا زنانه
بودن برخی مشاغل اصلاح
نمایند. می‌توان از این مقیاس
در کنار رغبت‌سنج‌های دیگر
برای جابجایی افراد در ادارات
و کارخانه‌ها و مراکز مشاوره
شغلی و کاریابی استفاده کرد

جدول ۷- نتایج مقایسه نمرات بین دختران و پسران

Sig	t	D	حوزه‌های شغلی
۰/۰۰۰	۳/۵۷۳	۰/۵۰۹**	مشاغل مرتبط با حسابداری
۰/۰۰۹	۲/۶۲۸	۰/۳۲۳**	مشاغل اجرایی و مدیریتی
۰/۰۰۰	۸/۰۳۹	۱/۱۷۴**	مدیر/ مسئول مرتبط با کشاورزی
۰/۰۰۰	۴/۹۳۳	۰/۶۰۲**	مشاغل مرتبط با کشاورزی، دامپروری، جنگلداری
۰/۰۰۷	-۲/۷۱۴	-۰/۳۱۷**	مشاغل مرتبط با تألیف و رسانه
۰/۰۰۲	۳/۱۴۴	۰/۴۹۷**	مشاغل مرتبط با نیروی هوایی یا دریایی
۰/۱۳۵	۱/۴۹۶	۰/۱۸۸	امور دفتری
۰/۱۲۶	-۱/۵۳۵	-۰/۲۳۱	مشاغل مرتبط با آهنگسازی و بازیگری
۰/۰۰۰	-۵/۵۱۶	-۰/۷۹۵**	مشاغل مرتبط با هنر
۰/۰۰۰	۶/۱۲۹	۰/۷۰۵**	مشاغل مرتبط با آشپزی
۰/۰۰۰	۹/۳۳۷	-۱/۰۷۷**	مشاغل مرتبط با صنعت
۰/۰۶۰	۱/۸۸۸	۰/۲۷۰	مشاغل مرتبط با مهندسی
۰/۰۰۰	-۳/۸۵۷	-۰/۷۱۲**	مشاغل مرتبط با قانون
۰/۳۲۹	-۰/۹۷۷	-۰/۱۵۰	مشاغل مرتبط با پزشکی
۰/۳۵۴	۰/۹۲۹	۰/۱۱۳	دانشمندان علوم مختلف
۰/۵۴۱	۰/۶۱۲	۰/۰۹۵	حرفه‌های دیگر
۰/۰۰۲	۳/۱۸۶	۰/۴۲۲**	مشاغل مرتبط با خدمات حفاظتی
۰/۰۶۲	۱/۸۷۲	۰/۲۹۳	مشاغل مرتبط با کارهای مذهبی
۰/۰۰۰	۶/۸۰۵	۰/۸۲۳**	مشاغل مرتبط با فروش
۰/۲۱۲	۱/۲۴۹	۰/۱۱۸	مشاغل خدماتی
۰/۰۰۰	۱۱/۴۲۲	۱/۱۶۱**	مشاغل خدماتی فنی
۰/۰۰۰	۶/۵۵۳	۰/۷۸۵**	کارگر با مهارت
۰/۰۶۸	۱/۸۲۷	۰/۲۹۹	دانشمندان علوم اجتماعی
۰/۰۰۰	۴/۸۱۲	۰/۷۶۴**	مشاغل مرتبط با ورزش
۰/۰۳۱	-۲/۱۵۷	-۰/۲۸۳*	مشاغل مرتبط با تدریس
۰/۰۰۰	۶/۰۸۹	۰/۹۳۹**	مشاغل مرتبط با مخابرات
۰/۰۰۰	۳/۵۱۲	۰/۳۸۶**	مشاغل مرتبط با منسوجات و چرم
۰/۰۹۹	۱/۶۵۳	۰/۲۲۷	تکنسین (کاردان فنی)
۰/۰۰۰	۶/۴۶۴	۰/۹۲۹**	ناظر خدمات حمل‌ونقل
۰/۰۰۰	۷/۷۶۳	۱/۰۷۶**	مشاغل مرتبط با خدمات حمل‌ونقل

دست‌آمده در فرم فارسی این مقیاس روایی و پایایی آن را تأیید می‌کند ولی باید توجه کرد که در مقیاس اصلی به آلفای کرونباخ اشاره نشده که در تحقیق حاضر ۰/۸۳۳ به دست آمد و پایایی بارآزمایی آن تأیید شد.

۲. آیا مقیاس ترجیح شغلی آمپاتی و پل از روایی قابل قبولی برخوردار است؟

برای پاسخ به این سؤال از دو روایی محتوایی و روایی سازه استفاده شده است.

۱. روایی محتوایی: برای تعیین روایی محتوایی هیچ‌گونه روش آماری خاصی وجود ندارد. ولی در عوض از قضاوت متخصصان در این باره که سؤال‌های آزمون تا چه میزان معرف محتوا و هدف‌های آزمون هستند استفاده می‌شود. البته این قضاوت نه قطعی است و نه نهایی. روایی محتوایی از دو جنبه روایی صوری و روایی منطقی مورد بررسی قرار می‌گیرد (سیف، ۱۳۸۳).

برای تعیین روایی محتوایی از نظر متخصصان و صاحب‌نظران روان‌شناسی و مشاوره از جمله اساتید راهنما و مشاور و همچنین تعداد ۵ نفر از مشاوران که دارای مدرک کارشناسی ارشد مشاوره و روان‌شناسی بودند استفاده شد و همه این صاحب‌نظران روایی صوری و منطقی این رغبت‌سنج را تأیید کردند.

۲. روایی سازه: برای بررسی روایی سازه مقیاس از تحلیل عاملی استفاده شد و برای تحلیل عاملی نیز از تحلیل عاملی اکتشافی با روش محوره‌های اصلی استفاده شده است. در ابتدا توان تحلیل عاملی شدن داده‌ها با آزمون KMO مورد بررسی قرار گرفت.

۳. اولویت‌های شغلی دختران و پسران در شهر زنجان کدام است؟

برای پاسخ‌گویی به این سؤال میانگین‌های شغلی تمامی حوزه‌های شغلی به تفکیک جنسیت محاسبه شد و در مرحله بعد هر گروه براساس بزرگ‌ترین میانگین‌ها مرتب شدند.

همان‌گونه که مشاهده شد در انتخاب‌های پسران مشاغل مرتبط با مهندسی با میانگین ۴/۹۸ رتبه اول را دارد و مشاغل مرتبط با ورزش و مشاغل مرتبط با نیروی هوایی نیز با میانگین‌های ۴/۹۳ و ۴/۶۸ رتبه‌های بعدی را به‌دست آورده‌اند.

در انتخاب‌های دختران مشاغل مرتبط با قانون با میانگین ۵/۰۴ رتبه اول را داشته است. مشاغل مرتبط با مهندسی و مشاغل مرتبط با پزشکی نیز با میانگین‌های ۴/۷۱ و ۴/۶۲ رتبه‌های بعدی را به‌دست آورده‌اند.

۴. آیا بین نمرات ترجیح‌های شغلی «آمپاتی و پل» پسران و دختران تفاوت معناداری وجود دارد؟

در این بررسی مشخص شد که در حوزه‌های امور دفتری، مشاغل مرتبط با آهنگسازی و بازیگری، مشاغل مرتبط با مهندسی، مشاغل مرتبط با پزشکی، دانشمندان علوم مختلف، حرفه‌های دیگر، مشاغل مرتبط با کارهای مذهبی، مشاغل خدماتی، دانشمندان علوم اجتماعی و تکنسین (کاردان فنی) تفاوت معناداری بین دختران و پسران وجود ندارد. ولی در حوزه‌های مشاغل مرتبط با خدمات حمل و نقل، ناظر خدمات حمل و نقل، مشاغل مرتبط با منسوجات و چرم، مشاغل مرتبط با

مخابرات، مشاغل مرتبط با ورزش، کارگر با مهارت، مشاغل خدماتی فنی، مشاغل مرتبط با فروش، مشاغل مرتبط خدمات حفاظتی، مشاغل مرتبط با قانون، مشاغل مرتبط با صنعت، مشاغل مرتبط با آشپزی، مشاغل مرتبط با هنر، مشاغل مرتبط با نیروی هوایی یا دریایی، مشاغل مرتبط با تألیف و رسانه، مشاغل مرتبط با کشاورزی، دامپروری، جنگل‌داری، مدیر/ مسئول مرتبط با کشاورزی، مشاغل اجرایی و مدیریتی، مشاغل مرتبط با حسابداری تفاوت‌های معناداری در سطح $p < 0/001$ مشاهده شد و در حوزه شغلی مشاغل مرتبط با تدریس تفاوت معنادار در سطح $p < 0/005$ مشاهده شد. بر این اساس نتیجه می‌گیریم که هنجارهای دختران و پسران در مقیاس ترجیح‌های شغلی آمپاتی و پل متفاوت است و برای آن‌ها جداول جداگانه محاسبه می‌شود.

در مورد مشاغلی مثل حمل‌ونقل و مخابرات و کشاورزی و ... هم که تفاوت معنادار به‌وجود آمده است احتمالاً به این دلیل است که هنوز تفکر سنتی و قدیمی و مردسالارانه در مورد این‌گونه مشاغل حاکم است و افراد دو جنس علی‌رغم میل پائنی تسلیم جو عمومی و سنتی حاکم بر جامعه می‌باشند، مخصوصاً در جوامع کمتر توسعه‌یافته و شهرهای کوچک این تفکر غلبه بیشتری دارد که هر کدام از دو جنس برای کارهای به‌خصوصی خلق شده‌اند. در حالی که امروزه در شهرهای صنعتی و بزرگ می‌بینیم که این تفاوت رنگ باخته است و زنان در عرصه‌های سیاسی و فرهنگی و حتی نظامی هم وارد شده‌اند و نشان داده‌اند که افراد هر دو جنس می‌توانند بسیاری از کارها را در کنار هم انجام دهند.

۵. عوامل سازنده مقیاس ترجیح شغلی آمپاتی و پل کدامند؟

در مورد عوامل سازنده که بعد از چرخش عامل‌ها به دست آمد دو عامل تقریباً مشهود است که با اولین نظریات شغلی که دو عامل را می‌پذیرند مطابقت دارد. می‌توان این دو عامل را تحت‌عنوان کار با ابزار و داده‌ها و کار با اشخاص و افکار نامگذاری کرد. البته همه گروه‌های شغلی به‌طور مناسب زیر این عوامل قرار نمی‌گیرند که این امر می‌تواند به خاطر عدم دقت یا عدم صداقت پاسخ‌های دانش‌آموزان باشد.

با توجه به ارتباطی که بین مقیاس آمپاتی و پل و رغبت‌سنج هالند مشاهده گردید و با توجه به نظریات شغلی که نمونه‌ای از آن‌ها هم در بخش‌های گذشته نقل گردید می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که مشاغل و فعالیت‌های موجود در هر جامعه‌ای را به احتمال زیاد بتوان در چهار دسته طبقه‌بندی کرد و افراد دارای شخصیت خاص را، براساس تقسیم‌بندی انجمن روان‌شناسان آمریکا، در این چهار طبقه قرار داد. این چهار دسته عبارت‌اند از:

۱. مشاغل مرتبط با ابزار
۲. مشاغل مرتبط با اشیا
۳. مشاغل مرتبط با افکار
۴. مشاغل مرتبط با اشخاص

– محدودیت‌های پژوهش

تأمین شرایط و ابزار مناسب و ایده‌آل برای اجرای یک پژوهش به دشواری میسر و گاه غیرممکن است. این پژوهش نیز همانند بسیاری از

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های دانش‌آموزی

به صورت ماه‌نامه و نه شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

رشد کودک برای دانش‌آموزان پیش‌دبستانی و پایه اول دوره آموزش ابتدایی

رشد نوجوان برای دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره آموزش ابتدایی

رشد دانش‌آموز برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم، پنجم و ششم دوره آموزش ابتدایی

مجله‌های دانش‌آموزی

به صورت ماه‌نامه و هشت شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

رشد نوجوان برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه اول

رشد جوان برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه اول

رشد جوان برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه دوم

رشد جوان برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه دوم

مجله‌های بزرگسال عمومی

(به صورت ماه‌نامه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شود):

♦ رشد آموزش ابتدایی ♦ رشد تکنولوژی آموزشی

♦ رشد مدرسه فردا ♦ رشد معلم

مجله‌های بزرگسال تخصصی:

به صورت فصل‌نامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

♦ رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی ♦ رشد آموزش زبان و ادب فارسی

♦ رشد آموزش هنر ♦ رشد آموزش مشاور مدرسه ♦ رشد آموزش تربیت بدنی

♦ رشد آموزش علوم اجتماعی ♦ رشد آموزش تاریخ ♦ رشد آموزش جغرافیا

♦ رشد آموزش زبان‌های خارجی ♦ رشد آموزش ریاضی ♦ رشد آموزش فیزیک

♦ رشد آموزش شیمی ♦ رشد آموزش زیست‌شناسی ♦ رشد مدیریت مدرسه

♦ رشد آموزش فنی و حرفه‌ای و کاردانش ♦ رشد آموزش پیش‌دبستانی

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی، برای معلمان، مدیران، مربیان، مشاوران و کارکنان اجرایی مدارس، دانش‌جویان دانشگاه فرهنگیان و کارشناسان گروه‌های آموزشی و... تهیه و منتشر می‌شود.

♦ نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶.

♦ تلفن و نمابر: ۰۲۱ - ۸۸۳۰۱۴۷۸

♦ وبگاه: www.roshdmag.ir

پژوهش‌هایی که در رشته‌های مختلف علوم رفتاری انجام می‌گیرد با برخی محدودیت‌ها همراه بوده است. این محدودیت‌ها ممکن است روایی یافته‌ها و تعمیم‌پذیری آن‌ها را تحت تأثیر قرار دهد. محدودیت‌های این پژوهش را می‌توان به شرح زیر خلاصه کرد:

۱. ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس ترجیح شغلی آمپاتی و پل بر روی نمونه‌ای از دانش‌آموزان سال اول دبیرستان استان زنجان بررسی شده است، لذا برای سایر افراد و گروه‌های سنی و تحصیلی و یا در سایر نقاط باید با احتیاط به کار رود. یعنی توان تعمیم‌پذیری این پژوهش یا به عبارت دیگر اعتبار بیرونی این پژوهش محدود می‌گردد.

۲. عدم اعتماد کامل به پاسخ‌های داده شده به دلیل خودگزارش‌دهی بودن پاسخ‌ها که البته محدودیت تمام پرسش‌نامه‌های خودگزارش‌دهی می‌باشد. (مشکلات پژوهش)

۳. در ادارات آموزش و پرورش و همچنین مدارس دخترانه حمایت قابل قبولی از محقق انجام نشد. نظر آن‌ها این بود که مدارس دخترانه از نمونه حذف شود که با مقاومت محقق و توجیه آن‌ها این مورد رفع شد ولی با این حال مراجعه به مدارس دخترانه مشکلات زیادی در روند تحقیق ایجاد نمود. (مشکلات پژوهش)

- پیشنهادهای پژوهشی

براساس آنچه در این تحقیق بررسی و نتایج آن گزارش شد می‌توان پیشنهادی زیر را ارائه نمود:

۱. این پژوهش تنها بر روی دانش‌آموزان سال اول استان زنجان انجام گرفته است. پیشنهاد می‌گردد بر روی نمونه‌های تعمیم‌یافته در سطح کشور نیز انجام پذیرد.

۲. به مشاوران توصیه می‌شود در هدایت تحصیلی دختران و پسران به تفاوت‌های آن‌ها در زمینه علایق شغلی توجه نمایند.

۳. به ادارات آموزش و پرورش توصیه می‌شود با توجه به نتایج این پژوهش علت بی‌علاقگی دانش‌آموزان به بعضی از مشاغل و علاقه زیاد به برخی مشاغل دیگر را بررسی نمایند.

۴. پیشنهاد می‌شود با استفاده از ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی کشور یک طبقه‌بندی شغلی نظیر آنچه در این مقیاس آمده است، برای ایران تنظیم شود.

۵. پیشنهاد می‌شود ترجیحات شغلی دانش‌آموزان در طول دوره دبیرستان در طی یک تحقیق طولی پیگیری شود تا مشخص گردد که آیا دانش‌آموزان واقعاً در همان رشته‌ای تحصیل می‌کنند که مشاغل مربوط به آن را ترجیح داده بودند.

- پیشنهادهای کاربردی

۱. پیشنهاد می‌شود از مقیاس آمپاتی و پل در هدایت تحصیلی و تعیین رشته دانش‌آموزان پایه‌های نهم و دهم استفاده شود.

۲. پیشنهاد می‌گردد مشاوران عزیز در مدارس نگرش دانش‌آموزان را در رابطه با مردانه یا زنانه بودن برخی مشاغل اصلاح نمایند.

می‌توان از این مقیاس در کنار رغبت‌سنج‌های دیگر برای جابجایی افراد در ادارات و کارخانه‌ها و مراکز مشاوره شغلی و کاربردی استفاده کرد.

۳. با توجه به جدید بودن برنامه هدایت تحصیلی در پایه نهم و عدم آشنایی دانش‌آموزان با علایقشان و همچنین طولانی بودن سؤالات نظرسنجی سال

رشد برای رشد

نحوه اشتراک مجلات رشد به دو روش زیر:

الف. مراجعه به وبگاه مجلات رشد به نشانی www.roshdmag.ir و ثبت‌نام در سایت و سفارش و خرید از طریق درگاه الکترونیکی بانکی.
ب. واریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت، شعبه سمره آرمایش کد ۳۹۵ در وجه شرکت افست و ارسال فیش بانکی به همراه برگ تکمیل‌شده اشتراک با پست سفارشی یا از طریق دورنگار به شماره ۰۲۳۳۳۹۰۸۸۴۹.

♦ عنوان مجلات درخواستی:

♦ نام و نام خانوادگی:

♦ تاریخ تولد: ♦ میزان تحصیلات:

♦ تلفن:

♦ نشانی کامل پستی:

استان: شهرستان:

خیابان:

پلاک: شماره پستی:

شماره فیش بانکی:

مبلغ پرداختی:

♦ اگر قبلاً مشترک مجله رشد بوده‌اید، شماره اشتراک خود را بنویسید:

امضا:

♦ نشانی: تهران، صندوق پستی امور مشترکین: ۳۳۳۱-۱۵۸۷۵

♦ تلفن بازرگانی: ۰۲۱-۸۸۸۶۷۳۰۸

♦ Email: Eshterak@roshdmag.ir

♦ هزینه اشتراک سالانه مجلات عمومی رشد (هشت شماره): ۳۵۰/۰۰۰ ریال

♦ هزینه اشتراک سالانه مجلات تخصصی رشد (سه شماره): ۲۰۰/۰۰۰ ریال

۱۳۹۶ که روایی و پایایی مبهمی داشت، پیشنهاد می‌شود که آزمون‌های مداد کاغذی و دارای اعتبار علمی بالا جهت سنجش علایق دانش‌آموزان استفاده شود.

۴. با توجه به اینکه اجرای این آزمون ساده و نمره‌گذاری آن نیز ساده است همکاران مشاور شاغل در مدارس می‌توانند حتی به صورت غیررسمی در جهت شناخت دانش‌آموزان و توجیه دانش‌آموزان و اولیای آن‌ها و همچنین تکمیل فرم نظرخواهی مشاور در فرایند هدایت تحصیلی نوین از آن بهره ببرند.

البته لازم به ذکر است که متأسفانه در سال ۱۳۹۶ به دلیل نوبت بودن برنامه جدید هدایت تحصیلی مشکلات زیادی هم در حوزه اجرا و هم در حوزه تفسیر و ارائه نتایج به وجود آمد و نهایتاً آنچه که تعیین‌کننده رشته نهایی دانش‌آموزان بود نمره‌های دوره متوسطه اول آن‌ها بود و عملاً بررسی‌های مشاوره‌ای با تمام نقاط قوت و ضعفش کنار گذاشته شد و از آن چشم‌پوشی شد. هر چند در فرایند هدایت تحصیلی اجباری وجود ندارد ولی نه اولیا و نه دانش‌آموزان به توضیحات و نظر تخصصی مشاوران اعتنا نکردند. سال‌ها قبل سیستم آموزشی ما دچار تورم در یک رشته (ریاضی - فیزیک) بود و نتیجه آن هم اکنون بیکاری فارغ‌التحصیلان رشته‌های مهندسی است که متأسفانه در بعضی از شهرها کلاس ریاضی اصلاً تشکیل نمی‌شود. همان معضل امروز برای رشته تجربی تکرار می‌شود و قطعاً اگر این‌گونه ادامه یابد و تراکم روزبه‌روز در رشته تجربی افزایش یابد در آینده بیکاری فارغ‌التحصیلان این رشته نیز دور از انتظار نخواهد بود.

متأسفانه مثل خیلی از موضوعات دیگر دغدغه اندیشمندان و متخصصان این حوزه نیز شنیده نمی‌شود و آسیب ناشی از این توزیع نامتوازن متوجه همه افراد جامعه خواهد شد. طرح تحول سلامت که اخیراً اجرا شده است که البته جای تقدیر دارد ولی ناخواسته باعث ایجاد شکاف طبقاتی بین افراد شاغل جامعه شده است و به‌صورت کاملاً ملموس دانش‌آموزان وضعیت بازار کار و درآمد رشته تجربی را مشاهده می‌کنند و چون در سنین نوجوانی و غلبه احساسات به سر می‌برند توصیه‌های مشاوران مبنی بر انتخاب آگاهانه و متناسب با استعدادها و علایق را وقتی نهماده و وارد رشته تجربی می‌شوند و رشته‌های دیگر به‌ویژه رشته‌های فنی و مهارتی ما با تعطیلی مواجه می‌شوند. امیدوارم مسئولین و دست‌اندرکاران اداره کشور توجه جدی و موشکافانه به این موضوع داشته باشند و راهکاری علمی و همه‌جانبه برای حل این معضل نظام آموزشی با کمک تمام نهادها در نظر بگیرند و ما شاهد رشد در همه حوزه‌های شغلی باشیم.

پی‌نوشت‌ها

1. Betsworth & Fouad
2. Strong
3. Strong Vocational Interest Blank
4. Donnay
5. Scullard
6. Carr
7. Gaser
8. Occupational Preference Scale
9. Achala Umapathy & Mary paul
10. titles and codes
11. International Labor Office